

ترجمه و برداشتی

از:

قرآن مجید

جزوه هفتم

ترجمه و برداشت: از استاد سید حسن ابطحی

تنظیم موضوعی: جمعی از دانشمندان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ *

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ لَا سِوَا عَلَى
بَقِيَّةِ اللَّهِ رُوحِي وَأَرْوَاحُ الْعَالَمِينَ لِتُرَابٍ مَقْدَمِهِ الْفِدَاءُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

این جزوه باموضوع بندی مسئله «تزکیه نفس» از آیات قرآن تنظیم شده و هر آیه ای که مربوط به موضوعی از این علم است بعد از همان آیه ترجمه شده و سپس برداشتی از آیات در فصل جداگانه ای ارائه داده شده است. و بخاطر آنکه مباحثمان فعلاً در مسائل تزکیه نفس است قبل از مسائل اعتقادی آیاتی که مربوط به مراحل تزکیه نفس است در این جزوه آورده شده است.

ضمناً نباید گمان کرد، آنچه را که در اینجا می نویسیم تفسیر آیات قرآن بوده و یا حتی توضیح قرآن است. بلکه فقط یک نوع راهنمایی است که برای تدبّر بیشتری در قرآن و توجّه دوستان به سخنان حضرت حقّ جلّ و علایادآوری شده است.

تا ان شاء الله سالکین إلى الله با تأمل زیادتری موفّق به قرائت قرآن گردند. و ضمناً آیاتی که در این جزوه قرائت می شود جابجا شده و تنظیم موضوعی گردیده است.

یعنی اگر شما بخواهید آیانی که مربوط به تزکیه نفس است را پشت سر هم قرائت کنید به ترتیب قرآن مجید در این جزوه آورده شده است و بعدها سایر آیات که مربوط به عقاید و فروع احکام است در جزوات جداگانه ای آورده خواهد شد ان شاء الله.

به امید موفقیت و السلام

سید حسن ابطحی

اعوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

آیه ۱۶۴ از سوره مبارکه آل عمران

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لِنِي

ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

ترجمه آیه ۱۶۴

قطعاً خدا مَنّت گذاشته است بر مؤمنین، آن وقتی که در میان آن‌ها پیامبری از خود آن‌ها مبعوث کرده که آیات خدا را بر آن‌ها می‌خواند و آن‌ها را تزکیه نفس می‌کند و خواندن و نوشتن و حقایق کتاب را به آن‌ها تعلیم می‌دهد و حکمت را به آن‌ها یاد می‌دهد و اگر چه آن‌ها قبل از این در ضلالت و گمراهی آشکاری بوده‌اند. (۱۶۴)

برداشت از آیه ۱۶۴ (نقش پیامبر اکرم ۹ در پیشرفت سالک الی الله)

سالک الی الله باید از خدای تعالی که برای هدایت او پیامبری از بهترین پیامبران فرستاده ممنون باشد. آن پیامبر ﷺ برای رشد و سیر او به سوی کمالات، اول آیات قرآن را برای او می‌خواند و به او راه تزکیه نفس را نشان می‌دهد، حقیقت قرآن، تفسیر و تأویل آن را به او تعلیم می‌دهد و در نتیجه حکمت و شناخت حقایق اشیاء را به او یاد می‌دهد و اگر این نبود مردم در گمراهی کاملی بودند.

آیات ۱۶۹-۱۷۱ از سوره مبارکه آل عمران

وَ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
يُزَكُّونَ ﴿١٦٩﴾ فَرَحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ يَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ

يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

ترجمه آیات ۱۶۹-۱۷۱

و هرگز فکر نکن آن‌هایی که در راه خدا کشته می‌شوند، مرده‌اند، بلکه زنده هستند و در نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند. (۱۶۹)

خوشحالند به آنچه که خدا از فضلش به آن‌ها داده است و آن‌ها بشارت می‌دهند به کسانی که هنوز به آن‌ها ملحق نشده‌اند و بعد از آن‌ها می‌آیند که نه خوفی بر آن‌ها است و نه محزون می‌شوند. (۱۷۰)

آن‌ها را به نعمت و فضلی از جانب خدا بشارت می‌دهند و قطعاً خدا اجر مؤمنین را ضایع نمی‌کند. (۱۷۱)

برداشت از آیات ۱۶۹-۱۷۱ (سالک الی الله همدوش شهداء است)

سالک الی الله اگر تزکیه نفس کند مانند شهداء در آسمان چهارم در بهشت برزخی زنده است و در نزد پروردگارش روزی می‌خورد و مانند اولیاء خدا ترسی ندارد و محزون نمی‌شود، به نعمت‌های خدا و تفضلش بشارت داده می‌شود و خدا اجر او را ضایع نمی‌کند.

آیات ۱۷۲-۱۷۵ از سوره مبارکه آل عمران

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا

مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرَ عَظِيمٍ ﴿١٧٢﴾ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ

فَاخْشَوْهُمْ فَرَادَهُمْ إِيْمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا

بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو

فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٢﴾ إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَ خَافُونَ

إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

ترجمه آیات ۱۷۲-۱۷۵

آن‌هائی که دعوت خدا و پیغمبر را بعد از آنکه آن همه جراحت به آن‌ها رسیده است، اجابت کرده‌اند. برای آن‌هائی که نیکی کرده‌اند و تقوا داشته‌اند، پاداش بزرگی خواهد بود. (۱۷۲)

کسانی که مردم به آن‌ها گفتند که همه مردم (اهل مکّه) برای شما و مبارزه با شما اجتماع کرده‌اند، پس از آن‌ها بترسید، پس ایمان آن‌ها افزوده شد و گفتند: ما را خدا کافی است که خوب و کیلی است. (۱۷۳)

به همین جهت آن‌ها به نعمت و فضلی از جانب خدا برگشتند. هیچ ناراحتی به آن‌ها نرسید و از رضوان خدا پیروی کردند و خدا صاحب فضل بزرگی است. (۱۷۴)

جز این نیست که این‌ها سخنان شیطان است که دوستانش را می‌ترساند. پس شما از آن‌ها نترسید و از من بترسید، اگر ایمان دارید. (۱۷۵)

برداشت از آیات ۱۷۲-۱۷۵ (استقامت)

سالکین الی الله چون دارای استقامت‌اند اگر به آن‌ها گفته شود که همه مردم علیه شما قیام کرده‌اند از آن‌ها بترسید آن قدر با ایمان و محکمند که می‌گویند: «حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ» یعنی خدا برای ما کافی است و او خوب و کیلی است، خدای تعالی هم نمی‌گذارد به آن‌ها بدی برسد و در عوض نعمت و فضیلت به آن‌ها عنایت می‌کند و به رضوان الهی می‌رسند.

همه بدانید این ترساندن‌ها کار شیطان است که تنها و تنها فرمانبردارانش را از مردم می‌ترساند اما سالک الی الله و مردم با ایمان نباید از هیچ چیز بترسند و بلکه تنها از خدا باید بترسند اگر ایمان دارند.

آیه ۱۷۸ از سوره مبارکه آل عمران

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ مَّا لِيَ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا لِيَ لَّهُمْ لِيَزْدَادُوا

إِنَّمَا وَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾

ترجمه آیه ۱۷۸

و گمان نکنند کسانی که کافر شده‌اند اینکه ما به آن‌ها مهلت داده‌ایم، برایشان خوب است. جز این نیست که ما به آن‌ها مهلت داده‌ایم، برای اینکه روز بروز گناهانشان را زیادتر کنند تا برای آن‌ها عذاب خوارکننده‌ای باشد. (۱۷۸)

برداشت از آیه ۱۷۸ (کفر)

آن‌هایی که در دنیا دلی خوش و خرم و عمر طولانی دارند ولی کافر و یا فاسقند نباید فکر کنند که خدا آن‌ها را دوست داشته و به آن‌ها مهلت داده است بلکه لازمه این کفر و آن آسایش، این بی‌توجهی آن‌ها به حقایق این است که گناه بیشتری بکنند تا به عذاب بیشتری مبتلا گردند.

آیه ۱۷۹ از سوره مبارکه آل عمران

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَ

مَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَ إِنْ تُوْمِنُوا وَ تَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

ترجمه آیه ۱۷۹

و گمان نکنند کسانی که کافر شده‌اند اینکه ما به آن‌ها مهلت داده‌ایم، برایشان خوب است. جز این نیست که ما به آن‌ها مهلت داده‌ایم، برای اینکه روز بروز گناهانشان را زیادتر کنند تا برای آن‌ها عذاب خوارکننده‌ای باشد. (۱۷۸)

برداشت از آیه ۱۷۹ (امتحان)

مهم‌ترین مسأله‌ای که در دنیا برای مؤمنین و سالکین الی الله از جانب خدای تعالی وجود دارد امتحان

آن‌ها است. لذا خدای تعالی در دنیا افراد خبیث را از پاکان جدا می‌کند و هیچ کس را از آینده نامعلوم امتحان آن‌ها مطلع نمی‌کند تا بهتر امتحان بدهند ولی این اصل مسلم است که اگر کسی ایمان داشته باشد و تقوی پیشه کند در امتحان موفق خواهد بود و خدای تعالی به او کمک بزرگی خواهد فرمود.

آیه ۱۸۰ از سوره مبارکه آل عمران

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه آیه ۱۸۰

و گمان نکنند کسانی که بخل می‌کنند از آنچه خدا به آن‌ها از فضلش عنایت کرده که آن برای آن‌ها بهتر است. بلکه این کار برای آن‌ها بدتر است. به زودی در روز قیامت آنچه را که نسبت به آن بخل کرده‌اند، مانند طوقی به گردنشان می‌افتد. و میراث آسمانها و زمین مال خدا است و خدا از آنچه شما می‌کنید آگاه است. (۱۸۰)

برداشت از آیه ۱۸۰ (بخل)

سالک الی الله و یا هر کس دیگر که خدا به او اموالی داده نباید فکر کند که اگر از انفاق آن‌ها بخل نماید برای او بهتر است بلکه برای او بدتر است زیرا علاوه بر آن که از صفت زشت بخل نجات پیدا نکرده اموالش مانند درختی که هرس نشده کم ثمر می‌شود و روز قیامت هم وبال گردن او می‌گردد. مگر نمی‌داند که همه چیز مال خدا است و باید رضایت خدای تعالی را جلب کند تا خدا همه چیز به او بدهد؟

آیه ۱۸۶ از سوره مبارکه آل عمران

لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ

قَبْلَكُمْ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَدَّى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ

مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

ترجمه آیه ۱۸۶

شما بوسیله اموالتان و جانهایتان امتحان می شوید و از کسانی که قبل از شما به آن ها کتاب داده شده و از مشرکین، سخنان آزاردهنده زیادی خواهید شنید و اگر استقامت و صبر کنید و تقوی پیشه نمائید، آن از ثبات و تصمیم در کارهای مهم است. (۱۸۶)

برداشت از آیه ۱۸۶ (امتحان)

سالک الی الله باید به وسیله مال و جانش امتحان بدهد زیرا همیشه در دنیا مردمانی بوده اند که دیگران به خصوص مؤمنان را اذیت زیادی می کرده اند. اگر سالک الی الله به وسیله استقامتش توانست صبر کند و تقوایش را حفظ نماید موفق است.

آیه ۱۸۸ از سوره مبارکه آل عمران

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَ يُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا

تَحْسَبَنَّاهُمْ بِمَقَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

ترجمه آیه ۱۸۸

هرگز گمان نکن کسانی که خوشحال اند به آنچه به آن ها داده شده و دوست دارند به آنچه که عمل نکرده اند ستایش شوند، پس هرگز آن ها را گمان نکن که از عذاب نجات یافته اند و برای آن ها عذاب دردناکی خواهد بود. (۱۸۸)

برداشت از آیه ۱۸۸ (ستایش بیجا)

برای سالک الی الله پرخطرترین صفتی که نباید داشته باشد و الا او را از پای درمی آورد صفت حب جاه و مقام است.

سالک الی الله نباید دوست داشته باشد که مردم به خصوص به آنچه در او نیست او را ستایش کنند زیرا او با این صفت به هیچ وجه از عدم موقفیت نجات پیدا نمی کند و عذاب دردناکی در انتظار او است.

آیه ۱۹۵ از سوره مبارکه آل عمران

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَيْ لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى
بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَ أُوذُوا فِي
سَبِيلِي وَ قَاتَلُوا وَ قُتِلُوا لَا كُفْرَنَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَ لَا دُخِلَتْهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ اللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

ترجمه آیه ۱۹۵

پس پروردگارشان درخواست آنها را پذیرفت که قطعاً من عمل هیچ عمل کننده ای از شما را چه زن باشد و چه مرد، ضایع نخواهم کرد. شما از جنس یکدیگرید. پس من کسانی را که مهاجرت کرده اند و از خانه و زندگیشان بیرون شده اند و در راه من اذیت کشیده اند و کشته اند و کشته شده اند، حتماً سیئات آنها را جبران می کنم و حتماً در بهشتی که در زیر درختهای آنها نهرها جاری است، آنها را داخل می کنم. این ثوابی است که از طرف خدا به آنها می رسد و در نزد خدا ثواب نیکویی خواهد بود. (۱۹۵)

برداشت از آیه ۱۹۵ (هجرت)

سالک الی الله باید از محلی که نمی تواند در آنجا به راهش ادامه دهد مهاجرت کند و اگر در راه خدا او را تبعید کردند یا او را اذیت نمودند یا با او جنگ کردند و او اینها را تحمل نمود، خدای تعالی گناهان او را جبران می کند، او را در راهش موفق می نماید، او را در باغ و بوستان های مملکی و ملکوتی در دنیا و آخرت وارد می کند و بهترین ثوابها را به او می دهد.

آیات ۱۹۶-۱۹۸ از سوره مبارکه آل عمران

لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَ

بُسِّ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

ترجمه آیات ۱۹۶-۱۹۸

تو را رفت و آمد کفّار در شهرها نفریبد. (۱۹۶)

این بهره کمی است ولی سپس مسکن آن‌ها جهنّم است و بد جایگاهی است. (۱۹۷)
ولی برای افرادی که از پروردگارشان می ترسند و تقوای او را رعایت می کنند، بهشتهائی است که از دامنه آن‌ها نهرها جاری است. آن‌ها همیشه در آن بهشتها می مانند. این اولین پذیرائی است که از طرف خدا انجام می شود و آنچه در نزد خدا است، برای خوبان بهتر است. (۱۹۸)

برداشت از آیات ۱۹۶-۱۹۸ (دنیای کفّار)

سالک الی الله نباید ظاهربین باشد و اگر دید کفّار چند روزی که در دنیا هستند وضع مالی خوبی دارند بدانند که دنیا در مقابل زندگی ابدی آخرت که خدای تعالی به بشر وعده فرموده بسیار ناچیز است. این‌ها اگر دنیا دارند آخرت را از دست داده و جایگاهشان جهنّم است که بسیار بد جایگاهی است ولی اگر اهل تقوی به راهشان ادامه دهند، دنیای زودگذر می گذرد ولی در زندگی ابدی قرار می گیرند آن هم در باغ و بوستان‌های سرسبزی که از زیر قصرهای آن‌ها آب جاری است و این هدیه را از جانب خدای تعالی دریافت می نمایند.

آیه ۲۰۰ از سوره مبارکه آل عمران

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

تُقْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

ترجمه آیه ۲۰۰

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صبر کنید و یکدیگر را وادار به صبر کنید و رابطه داشته باشید و از خدا پرهیزید، شاید رستگار شوید. (۲۰۰)

برداشت از آیه ۲۰۰ (صبر و ارتباط)

سالک الی الله باید صبر را که یکی از ارکان مهم استقامت است در تمام دوران زندگی در رأس امور خود قرار دهد و راهنمای دیگران هم در این موضوع باشد و با هم مسلکانش و به خصوص با امام زمانش که صلوات خدا بر او باد ارتباط داشته باشد تا موفق شود.

«سورة مباركة نساء»

آیه ۱ از سورة مباركة نساء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَ
الْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

ترجمه آیه ۱

ای مردم، از پروردگارتان که شما را از یک انسان خلق کرد، بپرهیزید. و از جنس همان انسان همسرش را خلق فرمود و از آن دو نفر، مردان و زنان زیادی (در زمین) منتشر ساخت و از خدائی که وقتی از یکدیگر چیزی می خواهید، نام او را می برید و از قطع رحم بپرهیزید. قطعاً خدا مراقب شماست. (۱)

برداشت از آیه ۱ (مراحل تقوی)

تقوی داری سه مرحله است؛ یعنی با پیمودن مراحل تزکیه نفس تقوی رشد می کند. در مرحله اول واجب و لازم است که انسان در ردیف یقطه و توبه خود را مجبور به ترک گناه و انجام واجبات کند.

در مرحله دوم در ردیف استقامت و صراط مستقیم تقوی تقویت می شود و با کمال استقامت سالک الی الله در صراط مستقیم به سوی تزکیه نفس می رود و به همین ترتیب وقتی هفت مرحله تزکیه نفس تمام شود به هر سه مرحله تقوی موفق شده، یعنی به مقام اعتصام که مرحله کامل تقوی است رسیده که ترک گناه نه آن که تنها برای او مشکل نیست بلکه نمی تواند گناه بکند؛ یعنی معرفتش و کمالاتش به او اجازه نمی دهد که گناهی انجام دهد و از ترک گناه لذت ببرد.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ
فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً ﴿١٧﴾ وَ لَيْسَتِ التَّوْبَةُ
لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ
وَلَا الَّذِينَ يُمُوتُونَ وَ هُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيماً ﴿١٨﴾

ترجمه آیات ۱۷-۱۸

جز این نیست که توبه از طرف خدا تنها برای کسانی خواهد بود که کار بد را از روی جهالت و نادانی انجام می دهند، بعد زود توبه می کنند خدا توبه چنین افرادی را می پذیرد و خدا دانای حکیمی است. (۱۷) و توبه ای نیست برای کسانی که کارهای بد می کنند و تنها وقتی که مرگ یکی از آنها می رسد، می گوید: من الآن توبه کردم و نه برای کسانی که در حال کفر از دنیا می روند. این ها را ما عذاب دردناکی برایشان فراهم کرده ایم. (۱۸)

برداشت از آیات ۱۷-۱۸ (مرحله توبه)

مرحله توبه مرحله کلیدی سیر الی الله است و بهترین توبه ها توبه نصوح است؛ یعنی شخص تائب نباید دوباره به سوی گناه برود یا لا اقل تصمیم بر ترک گناه صد در صد داشته باشد و به مجرد آن که گناهی روی جهالت مرتکب شد فوراً توبه کند تا خدای تعالی توبه او را بپذیرد ولی اگر تا دم مرگ توبه نکرد و وقتی احساس سكرات موت را نمود به فکر توبه کردن بیفتد خدای تعالی از او نمی پذیرد، زیرا دیگر نمی تواند به سوی تزکیه نفس حرکت کند.

آیات ۲۶-۲۸ از سوره مبارکه نساء

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَ

اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾ وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَ يُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ

الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَ خُلِقَ

الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

ترجمه آیات ۲۶-۲۸

خدا می خواهد راههای سعادت را برای شما بیان کند و به ستهای کسانی که قبل از شما بوده اند راهنمایی تان نماید و توبه تان را بپذیرد و خدا دانای حکیمی است. (۲۶)

و خدا می خواهد توبه شما را قبول کند. ولی کسانی که می خواهند پیروی از شهوات بکنند، مایلند شما کاملاً منحرف شوید. (۲۷)

خدا می خواهد کار را برای شما آسان کند و تخفیف دهد. و انسان ضعیف آفریده شده است. (۲۸)

برداشت از آیات ۲۶-۲۸ (بیان حقایق و توبه)

خدای تعالی به قدری به سالکین الی الله مهربان است که اراده فرموده همه حقایق را برای آنها بیان کند، آنها را به راه راست هدایت فرماید و توبه آنها را قبول کند ولی شیطان سیرتانی که پیرو شهوت رانی ها هستند مایلند که آنها را به خود گرایش دهند تا گمراه نمایند که نباید به آنها توجه نمود ولی خدای تعالی به سالکین الی الله کمک می کند و برای آنها مشکلات را تخفیف می دهد.

آیه ۳۱ از سوره مبارکه نساء

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَ نُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا

كَرِيمًا ﴿٣١﴾

ترجمه آیه ۳۱

اگر از گناهان بزرگی که نهی شده اید پرهیز و اجتناب نمائید، ما گناهان کوچک شما را جبران می کنیم و شما را در محل خوبی وارد می سازیم. (۳۱)

برداشت از آیه ۳۱ (جبران گناهان)

خدای تعالی به قدری مهربان است که اگر مردم با ایمان بخواهند به سوی خدا حرکت کنند و توبه نمایند، اگر از گناهان کبیره دوری کنند خدای تعالی علاوه بر آن که از گناهانشان می‌گذرد به آن‌ها اجازه ورود به مراحل کمالات را می‌دهد و آن‌ها را موفق به سیر و سلوک می‌نماید.

آیه ۳۲ از سوره مبارکه نساء

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا
اَكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اَكْتَسَبْنَ وَ سَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

ترجمه آیه ۳۲

و فضیلت‌هایی را که خدا برای بعضی از شما نسبت به بعضی قرار داده، آرزو نکنید. برای مردان از آنچه کسب می‌کنند نصیبی است و برای زنان از آنچه کسب می‌کنند نیز نصیبی است و از فضل خدا سؤال کنید. قطعاً خدا به هر چیزی دانا است. (۳۲)

برداشت از آیه ۳۲ (نتیجه جدیت)

سالک الی الله باید بداند که هر کسی به قدر فعالیت و جدیتش دارای فضیلت و کمال می‌شود و کسی نباید بدون آن که زحمتی بکشد آرزوی کمالاتی که به دیگران داده شده داشته باشد ولی در عین حال پس از جدیت از فضل خدای تعالی هم درخواست کند که او را موفق به تزکیه نفس و کمالات بفرماید.

آیات ۳۶-۳۷ از سوره مبارکه نساء

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَ لَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَ بِذِي الْقُرْبَىٰ وَ

الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسْكِينِ وَ الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْجَارِ الْجُنُبِ وَ الصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
 وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَلَاً
 فَخُورًا ﴿٣٦﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَ يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَ يَكْتُمُونَ مَا
 آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾

ترجمه آیات ۳۶-۳۷

و خدا را بندگی کنید و با او چیزی را شریک قرار ندهید و به پدر و مادر و ذوی القربی و یتیمها و مسکینها و همسایه‌های نزدیک و صاحب قرابت و همسایه‌های بیگانه و دوست و همنشین خودتان و آن‌هایی که در سفر مانده‌اند و بردگانی که مالک آن‌ها هستید، احسان کنید. چون قطعاً خدا، کسی که متکبر و فخر فروش باشد، دوست نمی‌دارد. (۳۶)

کسانی که بخل می‌کنند و مردم را به بخل وادار می‌نمایند و آنچه را که خدا از فضلش به آن‌ها داده است کتمان می‌کنند و ما برای کافرین عذاب خوارکننده‌ای آماده کرده‌ایم. (۳۷)

برداشت از آیات ۳۶-۳۷ (دستوراتی برای موقّیت)

سالک الی الله برای موقّیت خود باید این دستورات را عمل کند:

اول: خود را به مقام بندگی کامل برساند، آن گونه‌ای که در اعتقاد و در عمل کسی را شریک خدای تعالی قرار ندهد.

دوم: به پدر و مادر نیکی کند.

سوم: به اقوام و یتیم‌ها، کسانی که بیچاره‌اند، همسایگان، دوستان هم‌مسلك و در راه ماندگان محبت کند زیرا خدای تعالی افراد خودخواه متکبر را دوست نمی‌دارد.

چهارم: آن که سالک الی الله با جدیت کوشش کند که مردم از گفتار و اعمال او بخل را یاد نگیرند تا به دیگران انفاق نکنند.

پنجم: الطاف الهی را که خدا از فضلش به او داده برای مردم نقل کند و کفران نعمت های الهی را ننماید زیرا خدای تعالی او را به عذاب خوارکننده ای مبتلا می کند.

آیات ۳۸-۳۹ از سوره مبارکه نساء

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾
وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

برداشت از آیات ۳۸-۳۹ (ریا)

سالک الی الله بیشتر از هر چیز باید از ریاکاری که به عبارت دیگر بی اعتنایی و توهین به خدا است بترسد. زیرا اگر کسی اعتقاد به خدا و روز قیامت داشته باشد به هیچ وجه ریا نمی کند و اعمال خود را برای جلب توجه مردم انجام نمی دهد و شیطان را با خود همراه نمی نماید.